WIKIPEDIA

Kvena lingvo

La **kvena lingvo** estas lingvo el la finno-perma lingvaro parolata en norda Norvegio fare de la kvenoj. Pro politikaj kaj historiaj kialoj, ĝi ricevis la statuson de minoritata lingvo en 2005 kadre de la Eŭropa Ĉarto por Regionaj kaj Minoritataj Lingvoj. Lingvoscience, tamen, ĝi kalkuliĝas kiel reciproke komprenebla dialekto de la finna lingvo, kaj grupiĝas kune kun la dialektoj finne nomataj *Peräpohjola* kiel la tornival-finna lingvo, parolata en la valo de la rivero *Tornio* en Svedio.

Kontraŭe al populara kredo, la dialektoj parolataj de la kvenoj kaj kainuoj ne proksime rilatas. La kainua dialekto estas unu el la savoniaj dialektoj kiuj ekestis ekde la 16-a jarcento, kiam enmigrintoj de la historia provinco Savonio komencis ekloĝi en la norda, agrikulture nefekunda regiono Kainuu.

La kvena lingvo enprenis multajn pruntvortojn el la norvega lingvo, kiel ekzemple *tyskäläinen* (de la norvega vorto *tysk*, kiu signifas *germana*) anstataŭ la norma finna vorto *saksalainen*. La kvena lingvo ankaŭ uzas iujn malnovajn finnajn vortojn ne plu uzataj en Finnlando.

Kvena lingvo	
kvääni	
Parolata en	Norvegio (malplimulta lingvo)
Denaskaj parolantoj	2 000 – 8 000 kvenoj (stato de 2005)[1]
Skribo	latina alfabeto
Lingvistika klasifiko	
Urala	
Finn-ugra	
Finno-perma	
Finna	
Kvena	
Oficiala statuso	
Reguligita de	Q3422460
Lingvaj kodoj	
Lingvaj kodoj	
ISO 639-3	fkv
SIL	fkv
Glottolog	kven1236
Angla nomo	kven
Franca nomo	kvène

Enhavo

Oficiala statuso

Ekde la 1860-aj jaroj la registaro de Norvegio provis asimili la kvenojn. Ekzemple, la uzo de la kvena lingvo malpermesiĝis en lernejoj kaj registaraj oficejoj, kaj kvenlingvaj nomoj de urbetoj estis anstataŭitaj per norvegaj nomoj. Ekde 1970, la kvenoj kaj la sameoj en Norvegio malkaŝe rajtas uzi siajn originalajn denaskajn lingvojn, la kvenan kaj la samean, respektive, kaj la lingvoj estas instruataj al infanoj de tiulingvaj familioj en lernejoj. Malgraŭ tiu freŝa gajno de statuso kiel minoritata lingvo, estas ankoraŭ grava diskuto inter la kvenoj pri ĉu la finna ortografio estu aplikata al la lingvo aŭ ĉu nova ortografio devus esti kreata.

Ekde 2006, eblas studi la kvenan kulturon kaj lingvon en la Universitato de Tromsø,[2] kaj en 2007 la kvenlingva konsilio kreiĝis ĉe la kvena instituto (propralingve *Kainun institutti*), nacia centro pri la kvena lingvo kaj kulturo en *Børselv*, Norvegio. La konsilio subtenas skriban uzon de la kvena lingvo kaj ellaboras skriban normon por ĝi, sed uzas finnan ortografion por subteni la reciprokan komprenon inter finnoj kaj kvenoj.[3]

Geografia distribuo

Hodiaŭ, plej multaj parolantoj de la kvena troviĝas en du norvegaj komunumoj, *Storfjord kaj Porsanger*. Kelkaj parolantoj troveblas en aliaj lokoj, kiel ekzemple *Bugøynes*, *Neiden*, *Vestre Jakobselv*, *Vadsø* kaj *Nordreisa*.

En nordorienta Norvegio, ĉefe ĉirkaŭ la Varanger-fjordo, la parolata lingvo tre similas al la norma finna lingvo, dum la kvena lingvo parolata okcidente de Alta, pro la en la areo proksimaj ligoj al la valo de la rivero *Tornio* ĉe la limo inter Finnlando kaj Svedio, estas pli proksime rilata al la tornival-finna lingvo parolata tie.

En registara raporto de 2005, la nombro de homoj parolantaj la kvenan lingvon en Norvegio estas taksita esti inter 2 000 kaj 8 000, depende de la kriterioj uzataj. Tamen, ekzistas tre malmultaj junuloj kiuj parolas ĝin, igante ĝin endanĝera lingvo.[1]

Fonologio

La fonologio de la kvena estas esence la sama kiel tiu de la finna. Notindas tamen, ke dum en la norma finna anstataŭiĝis la malnova sono /ð/ per /d/, ĝi estas retenita en la kvena. Ekzemple, la vorto *meiđän* ('nia') en la kvena estas *meidän* en la norma finna.

Vokaloj

Kven havas 16 vokalojn, se oni inkluzivas la vokalolongecon:

	lango antaŭe		**lango malantaŭe**	
	lango ne rondigita	**lango rondigita**	**lango ne rondigita**	**lango rondigita**
fermita vokalo (lango supre)	i i:	y y:		u u:
meza vokalo (lango mezalte)	e e:	ø ø :		o o:
malferma vokalo (lango sube)	æ æ:		ɑ ɑ :	

Skribe la vokala longeco estas indikita per duobligo de la litero, ekzemple (yy) /y/ kaj (oo) /o/.

La grafemoj reprezentanta /ø/, /æ/ kaj /ɑ/ estas (ö), (ä) kaj (a), respektive.

Konsonantoj

Kven havas 14 konsonantojn kiuj troviĝas en la denaska vortprovizo, kaj kvar konsonantoj kiuj troviĝas nur en pruntvortoj:

		bilabiala	labial-dentala	dentala	alveolara	postalveolara	palatala	velara	glotala
nazaj		m			n			ŋ	
plozivoj	**senvoĉaj**	p			t			k	
	voĉaj	b			d			g	
Frikativo	**senvoĉaj**		f		s	ʃ			h
	voĉaj			ð					
trila					r				
alproksimanta			ʋ		l		j		

/b, d, ɡ, ʃ/ estas nur trovitaj en pruntvortoj.

/ʋ/ kaj /ʃ/ estas reprezentitaj en skribo per (v) kaj (S), respektive.

/ð/ estas reprezentita skribe per (đ).

/ŋ/ estas reprezentita skribe per (n) se sekvata de /k/, kaj (ng) se aparte longa, ekzemple (nk) /nk/ kaj (ng) /ŋ/

Ĝeminado (konsonanta longigo) estas indikita en skribado per skriba duobligo de la litero, ekzemple (mm) por /M/ kaj (ll) por /l/

Ekzemplo

	Kvena: [4]	**Norma finna:**	**Laŭvorta esperantlingva traduko:**
-	*Kvääninkieli oon se kieli Mitä kväänit Oon puhuhneet ja vielä tääpänäki puhhuuvat, Kaj Mika oon säilyny ruottalaistumisen Kaj norjalaistumisen Lapi minuriteettikielenä. Minun mielestä Torniolakson «meiän kieliki» Oon vanhaa kvääninkieli Tahi vanhaala Meiđän kielelä kaihnuunkieli.*	*Kveenin kieli sur se kieli, jota kveenit Ovat puhuneet ja vielä Tana päivänäkin puhuvat, Kaj joka sur säilynyt ruotsalaistumisen Kaj norjalaistumisen Lapi vähemmistökielenä. Minun mielestäni Tornioiaakson "meidän kielikin" Sur vanhaa kveenin kieltä tai vanhalla Meidän kielellämme kainun kieltä.*	*La kvena lingvo estas la lingvo kiun la kvenoj parolis kaj ankoraŭ hodiaŭ parolas, kaj kiu postvivis tra svedigo kaj norvegigo kiel minoritata lingvo. Laŭ mia opinio la tornival-finna de la Tornio-valo Estas ankaŭ malnova kvena lingvo Aŭ en nia malnova lingvo, "Kainuu"-lingvo.*

Eksteraj ligiloj

- landnomoj (ISO 3166) (http://www.erikbolstad.no/geo/verda/land/) - Paĝo kun tradukoj de ĉiuj landnomoj al la kvena, finna, norvega, novnorvega kaj angla.

Provejo en Kvena lingvo de Vikipedio ĉe Vikimedia Inkubejo

Referencoj

Notoj

1. ↑ [1,0] [1,1] Kvena Instituto (http://www.kvenskinstitutt.no/kvener)
2. ↑ Universitato de Tromsø (http://uit.no)
3. ↑ Irene Andreassen: artikolo "Et nytt skriftspråk blir til" (norvege: "nova skriblingvo estiĝas") (http://www.kvenskinstitutt.no/sprak/spraknemnd/et-nytt-skriftsprak)
4. ↑ "Miksi kvääninkieli kirjakielenä" de Terje Aronsen. El la gazeto *Ruijan Kaiku* el Tromsø, dulingva en la kvena kaj norvega, eldono 1/2004

Ĝeneralaj referencoj

- La gramatiko *Kainun kielen grammatiikki de* Eira Söderholm*, publikigita en 2007, komplete legeblas rete en la kvena (http://uit.no/getfile.php?PageId=7815&FileId=18) kaj en la norvega (http://uit.no/getfile.php?PageId=7815&FileId=19).*
- fontoj pri la kvena lingvo en la retejo *giellatekno.uit.no* (http://giellatekno.uit.no/cgi/index.fkv.eng.html)